

Lola González Montolo

A partir dels líiris solterrats

— 1945 —
— 1945 —

 Editorial Baulieu

 Editorial Ombra

Construir sobre les runes

El mal d'amor ha estat, tradicionalment, motor de la creació poètica. També en aquest recull de Lola González (Nules, 1945), uns poemes de bellesa pausada i senzilla en què el treball d'oblit i renaiement implica també la descoberta de les paraules.

A PARTIR DELS LLIRIS SOTERRATS

LOLA GONZÁLEZ MONTOLIO

PREMI DE POESIA CIUTAT DE VILA-REAL 2003

COL·LECCIÓ «POESIA», 27

45 PÀGINES

BROSQUIL EDICIONS, VALÈNCIA, 2004

Si fem cas de la informació de la solapa, *A partir dels lliris soterrats* deu ser el primer poemari que publica Lola González Montolio. I ho remarquem perquè, si així fos, ens trobaríem al davant d'un d'aquells casos en què algú s'incorpora a la literatura –si més no de manera pública– en una etapa avançada de la seua vida. I en aquest cas, a més, ho faria per la porta gran: guanyant un premi literari amb un recull que té poc a envejar als d'autors amb una llarga trajectòria literària a l'esquena. El títol del conjunt, compartit amb el primer dels poemes, és prou explícit respecte d'allò que el lector hi trobarà. Esdevé, doncs, una mena de divisa, una declaració d'intencions que, a l'estil d'aquell *I must do something of my poverty* vinyolià, es disposa a fer nàixer nous fruits a partir de colgar-ne els vells i difunts: «Perquè la trista mort dels gràcils lliris / no n'és prou per a extingir la primavera / [...] / bastiré de bell nou els somnis daurats / i estrenaré nova vida i nous poemes, / tot nou, a partir dels lliris soterrats». I aquest és el fil argumental, l'anècdota que s'endevina al darrere de cada poema, i que no podem deixar de llegir en certa manera en clau autobiogràfica: la mort de l'amor –no sabem si física o figurada– i les conseqüències. Unes conseqüències que passen pel dolorós i conegut treball d'oblit i de recomençament; però

que també impliquen el motor de la creació, expressat pel jo poètic com la descoberta d'un potencial que havia restat

ocult durant molt de temps: «Mai no hagués sospitat / els milers de paraules / que em belluguen al pit; / hi estaven, rebalsades, / a l'aguait del moment / per a omplir el teu buit. / D'ençà que tu no hi ets, / l'harmonia dels mots / renaix als meus sentits, / com reneixen els lliris».

Amb varietat de solucions tant pel que fa a les formes estròfiques com a la rima, els poemes de Lola González tenen el seu principal valor en el ric simbolisme que posen en joc. Un conjunt d'imatges acotat, i d'una mínima dificultat conceptual, que atorguen a cada composició una bellesa i una musicalitat excepcionals des de la senzillesa, i que contribueixen d'aquesta manera a representar, a fer eixir a la superfície, el món interior convuls entre dos sentiments contradictoris a què fan referència: «He pres amb força el timó recuperat / en eixir del temporal malamorós, / i llançant l'abatussat cor a l'oblit, / n'estrene un altre, brunyit i engarlandat». En definitiva, doncs, tant si aquest poemari suposa l'estrena de l'autora com si no, cal destacar l'agradable sorpresa d'una obra feta amb ofici, d'indubtable bellesa en els seus versos reposats, i desitjar-li molta fecunditat en aquests *nova vida i nous poemes*.

Pere Calonge

L'home del gramòfon i el somriure

Considerat per Harold Bloom la figura més representativa de la cultura de l'Amèrica Negra, Langston Hughes (1902-1967) conegué la traducció d'alguns dels seus poemes al castellà de la mà d'autors com Jorge Luis Borges i Nicolás Guillén als anys 30 del passat segle.

BLUES

LANGSTON HUGHES

EDICIÓ BILINGÜE ANGLÈS-CASTELLÀ

MARIBEL CRUZADO, ED.

COL·LECCIÓ «LA CRUZ DEL SUR», 655

208 PÀGINES

EDITORIAL PRE-TEXTOS, VALÈNCIA, 2004

Amb tot, i tal i com ens informa Mari-bel Cruzado al documentadíssim pròleg del llibre, l'obra de Hughes, que es desplega en novel·les i narracions, peces teatrals, assaigs, dos llibres de memòries i nou poemaris, és pràcticament inèdita en castellà a hores d'ara (i totalment en català). *Blues*, el títol que la responsable de l'edició ha donat a la present antologia, conté 43 poemes dels més de 800 de què consta l'obra poètica de Hughes, inclosos dos dels més cèlebres i impressionants del poeta, «The negro speaks of rivers» i «Negro». La majoria dels poemes aplegats ací pertanyen als dos primers llibres de Hughes, *The Weary Blues* i *Fine Clothes to the Jew*, del 1926 i 1927 respectivament, anys crucials del que s'ha denominat el Renaixement de Harlem, el barri negre de Nova York on el poeta arribà des del seu Missouri natal i on visqué en primera línia el desplegament de la literatura i la música negres i les lluites pels

drets civils. El 1930 viatjà a L'Havana i hi conegué Nicolás Guillén, de qui traduí el seu *Cuba libre* (1948), poc després a Rússia, on coincidí amb Louis Aragon i Arthur Koestler. El 1937 fou corresponsal a la Guerra d'Espanya per informar sobre els negres americans que combatien a les Brigades Internacionals. En aquest país travà amistat amb Miguel Hernández, Manuel Altolaguirre, José Bergamín, Maria Teresa León i Rafael Alberti. Fruit d'aquesta experiència per terres de Madrid, Barcelona i València foren les seues traduccions de Lorca (el Romancero gitano convertit en *Gipsy Ballads*) i els poemes aplegats a *Blues «Song of Spain»* i «*Potscard from Spain*». N'han quedat fora, dissortadament, «*Moonlight in Valencia: Civil War*» i «*Madrid*». A Langston Hughes li agradava definir-se com a poeta folk, en el sentit que la seua poesia s'arrela en els cants d'esclaus, els espirituals negres i la música de jazz, de la qual fou apassionat seguidor i crític considerable. En els innumbrables viatges que el poeta realitzà arreu del món, sempre l'hi acompanyaven un gramòfon i una pila de discos amb les seues melodies favorites. Els poemes de tema jazzístic són els més representats en aquesta antologia, de manera que el títol (en curiosa coincidència amb el

Blues de la poeta valenciana Maria Fullana, publicat el 1989 per Gregal) s'hi troba plenament justificat. El component folk de la poesia de Hughes, en contacte amb el cosmopolitisme de Harlem-Nova York i la presència del poeta allà on es remenaven les cireres de la millor poesia del segle xx, proporcionen una de les veus més profundes, esquinçades, senzilles i emotives que es puguem compondre, amarada de la mateixa tristot que en el riure dels negres troba l'antidot de la confiança i la vitalitat afirmativa. La lluita per un món millor, en efecte, val més escometre-la amb un somriure, que sovint és l'únic que tenen els qui no tenen res: «*I am the darker brother. / They send me to eat in the kitchen / When company comes, / But I laugh, / And eat well, / And grow strong*».

Manel Rodríguez-Castelló

Gràcia plena

El premi «Gabriel Celaya» de Torredonjimeno, editat per Germania, ens ofereix un dels volums més personals i intensos de la recent poesia espanyola en castellà. Pedro Provencio es mostra com un artesà de l'expressió literària, original, creatiu i intens.

CIENTO CUATRO DÍAS

PEDRO PROVENCIO

PREMIO INTERNACIONAL DE POESÍA
«GABRIEL CELAYA», TORREDONJIMENO 2003

COL·LECCIÓ «LOS PREMIOS», 12

150 PÀGINES

EDITORIAL GERMANÍA, ALZIRA, 2003

No és fàcil trobar poetes que tanta fe creativa i originalitat dipositen en la seua obra com Pedro Provencio; aquest poeta, nascut el 1943 a Alhama de Murcia, crea un món a cada vers, per la seua intensitat, per la seua força embolcallada en una senzillesa que no resulta sinó el producte d'un domini extraordinari de la paraula i dels seus recursos, àmpliament demostrada al llarg dels anteriors poemaris publicats. Podria resultar fàcil la festa, l'elogi i la necrologia a Pedro Provencio: lector d'espanyol a França, traductor, vuit llibres de poesia publicats, importants premis, crític literari, antòleg –impagable l'Antologia de la poesia eròtica espanyola e hispanoamericana publicada el 2003– però ens quedariem astoradament curts davant l'elegància, la musicalitat, l'epigramaticitat de vegades i la sinuosa senda expressiva que traça mestriolament Pedro Provencio al llarg dels poemes. Podríem elaborar una nòmina perplexa i nodrida de preteses influències, d'alambinades genealogies també. Res d'això, però, ens resoluria la profunda commoció lectora que ens suposen aquests *Ciento cuatro días*, certament. Senzill, elegant, intens, culte, colpidor, sorprenent... Quants adjectius hi cabrien! Provencio retrata la sensació i la moral de la persona, la successió d'escenes d'una quotidianitat pictòrica, quasi sensorial. Tot recuperant el to i la irregularitat dels salms –dels quals tan bon

ús feren Josep Porcar i Vicent Andrés– eleva una obra en ocasions elegíaca i en ocasions impressionista, que oscil·la amb rara harmonia entre el locus amoenus llatí i la serenitat pàl·lida del 27. Metàfores agudes i comparacions que permeten l'estupefacció al lector que es creu immune a la sorpresa dins una poesia plena de suggestions, de tendresa infinita, de reforç i d'amplificació d'elements de la nostra realitat immediata fins magnituds colpidores per al lector i tot açò alhora que transmet una sensació de naturalitat que ratllaria –i em sabrà perdonar la comparança– el to de la paràbola, la senzillesa de l'Arpista; l'estètica d'aquest volum beu de les elementalitats per a enlairar-se en les significacions: tota una acrobàcia en el curs de la qual s'estavellen bona part dels poetes. Aquesta acrobàcia, doncs, promou un viatge íntim del poeta a través de les sensacions, de les mirades, de la presència d'un mestre –que potser siga un alter ego del propi poeta– que és assumit immediatament pel lector. Aquest no ha de patir, ni de demanar perdó a l'escriptor per atansar-s'hi, en tant que com a poesia plena de vida i de vitalisme necessita i reclama del lector. Defuig l'hermetisme vacu i sap què dir i com dir-ho. Una veu i una vida pròpies. Un poeta. El poeta.

Alexandre Navarro

Les fulles (gràvides) de la memòria

L'últim premi Vicent Andrés Estellés –l'Octubre de poesia– ha estat Jean Serra amb el seu llibre *Convocat silenci*. Un recull de proses poètiques on tot un univers d'imatges fetes paraules es presenta davant nostre. Poesia hermètica, en tant que s'autoexigeix un to dens i un caràcter unitari.

CONVOCAT SILENCI

JEAN SERRA

COL·LECCIÓ «POESIA 314», 116

50 PÀGINES

EDITORIAL TRES I QUATRE, VALÈNCIA, 2003

Fill de pares eivissencs exiliats, Jean Serra tot i que nascut a El-Biar, Alger, l'any 1952, representa una de les veus actuals provinents de ses Illes. Acompanyat de dos poemaris immediatament anteriors *Des de la quietud* i *Oberta riba*, aquest nou recull ens evoca un paisatge nostre, mediterrani, hereu del vent i de les ones. És aquell medi, on transcorregué la seua infantesa, que arriba a consolidar-se com un subjecte estimat i únic, present en la seua memòria i que evoca constantment en aquests escrits: quaranta proses de tall poètic farcides de records i de temps passats (millors?). Això que en diem poesia intimista, on el jo poètic escorcolla l'interior de la memòria i hi troba un munt d'imatges encara latents, imatges que li serveixen de bagatge i d'escut en la lluita de l'home contra el pas del temps i, en definitiva, contra la mort.

Fidel als orígens d'una veu callada, aquell silenci necessari, el poeta malda per designar allò que més estima i es vanta d'haver estat ell la veu descobridora dels mots més urgents. El poeta se sent fill dun paisatge feréstec, d'oliveres, baladres, atzavares. I és al voltant d'aquest univers ric que Serra descabdella el fil de la memòria, la llana de les contradiccions, el cotó d'un desig lliurat a un cos, totes les textures del temps que la memòria és capaç de servir. El treball que s'amaga darrere aquests mots i que fa possible l'encanteri poètic s'intueix d'un alt grau d'exigència. Són textos d'una densitat d'imatges aclaparadora; imatges entaforades entre milers de comes i, sobretot, entre frases sobrecarregades d'adjectius. Aquesta opció, però, apunta en contra d'un bon producte. Una veu que ens mostra tot l'univers que s'obri als ulls de la seua memòria i que, amb els mots, pot concedir-hi un plaer en la lectura, per la seua força i la seua naturalesa, no convé que s'ompliga de qualificacions sobrerres (veu clara que raja de la font pura, unglades d'àcida pluja, sorda ràbia de fera muda; ombra blanca, pedres negres, fruits madurs, etc.). Es tracta, al meu parer, de doblats malaguanyats en la majoria de les ocasions, donat que un nom diu més per ell sol que acom-

panyat d'un qualificatiu mancat de sentit en aquell moment.

Passa el mateix amb algunes rimes internes o amb alguns jocs de mots que no amanyaguen l'oïda de qui els escolta o l'esperit de qui els llegeix. Hi trobem des d'una estranya entranya, o una grisa grava que desclou els lligams llimats, fins una imatge, que ja podia estar a l'alçada del mestre Foix, però ni això, com aquesta: Esquits de tinta sepiosa taquen a clapes la tanca i escates lluent de peix mort suren dalt l'asfalt fals del capvespre. Un tedi llaguiós llenega per les lloses llises de la llarga tarda. Mai L'al·literació havia estat usada amb una tal dissort!

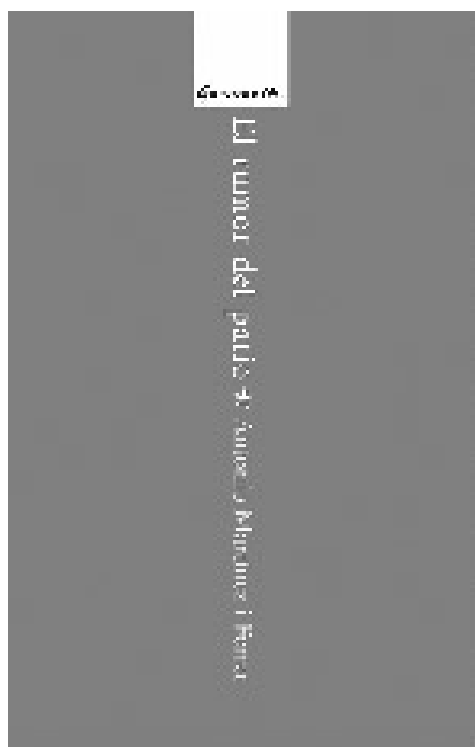
Tot i això, l'autor d'aquest silenci convocat pacientment demostra un bon domini de la llengua i els seus mecanismes així com la capacitat de recrear un univers que per la seua talla poètica ha estat mereixedor d'un dels premis literaris més prestigiosos del nostre país.

Begonya Mezquita

El patio y sus rumores

La lucha revolucionaria deja sus marcas. Algunas de ellas pueden verse en *El rumor del patio*, de Antonio Martínez i Ferrer, poemario de un hombre que supo sostener las banderas del socialismo y la libertad en tiempos de la dictadura franquista.

EL RUMOR DEL PATIO

ANTONIO MARTÍNEZ I FERRER

73 PÀGINES

EDITORIAL GERMANIA, ALZIRA, 2003

Cuentan que en una ocasión le solicitaron al poeta argentino Jorge Calvetti los datos de su biografía, a lo que éste respondió con apenas tres palabras: «Nací en Jujuy». Haber venido al mundo en aquella provincia olvidada, signada por la marginalidad y el desamparo, representaba para él su mayor orgullo. Al igual que Calvetti, también Antonio Martínez i Ferrer es hombre de un sólo hecho y de un sólo orgullo: luchó contra la dictadura franquista. La terrible experiencia y la tranquilidad de conciencia que ello significa son los temas que gobiernan las setenta y tres páginas de *El rumor del patio* (Ed. Germania para su colección Los premios, 2003), primer poemario de este joven sexagenario nacido en Alzira, provincia de Valencia, en 1939.

A esos pocos datos ofrecidos por el autor en la dedicatoria («A mi familia que soportó y sufrió/ la angustias de las esperas y el miedo,/ en mi lucha contra/

la dictadura franquista./ A todos los luchadores/ por el Socialismo y la Libertad/ y en particular a mi padre,/ Antonio Martínez García»), su prologuista y amigo José Viñals añade otros no menos interesantes. Sabemos por él, entre otras cosas, que se trata de «un verdadero artista naïf, igual cuando pinta o construye o alicata con frescos cerámicos su bella casa». Y es precisamente en notas como ésta en las que algunos versos del libro se nos presentan en su verdadero alcance. Es el caso de «Aquella esquina suicida, con olor a colas,/ me está contando historias» o «El perro, testigo de todas las sombras,/ me grita cantos de otras farolas», que son producto de la combinación ente la melancolía y el ingenuo cariño por la vida. Sin embargo, no es ése el único tono que impera en la obra. Un ritmo pausado, un lenguaje sencillo y unas imágenes extraídas de la vida cotidiana se combinan con un cierto acento melancólico para hacer de éste un libro de sólida unidad, pero de logros variados. A lo largo de sus páginas se suceden poemas alegres, románticos y melancólicos, que se alternan con otros de más tinte social y político, y el conjunto únicamente logra cobrar fuerza si se atiende a la experiencia revolucionaria de su autor, como ocurre en

una de sus piezas más logradas: «Los chacales del norte andan sueltos/ ¿sabes?, he avisado al vecino del quinto,/ él avisó al portero./ Ya comienzo a sentir los rumores del patio».

En definitiva, el trabajo de Martínez i Ferrer es el fruto de un examen de conciencia, de una prueba autoimpuesta por alguien que se sabe limpio de pensamiento y de palabra. El resultado: aprobado.

Lucas Rodrigo

Una perplexitat plena de pistes

La idea de una «generación valenciana del 36» o «Generación de Hierro» respon a una proposta feta al seu dia per Ricardo Bellver que ara es presenta i es publica a cura de Ballester Añón qui, amb tot reconeix les dificultats perquè siga versemblant i útil.

LA GENERACIÓN VALENCIANA DEL 36. ANTOLOGÍA
INTRODUCCIÓN Y SELECCIÓN DE RAFAEL BALLESTER AÑÓN
COL·LECCIÓ «BIBLIOTECA D'AUTORS VALENCIANS», 48
392 PÀGINES

INSTITUCIÓ ALFONS EL MAGNÀNIM, VALÈNCIA, 2004

La primera impressió que fa aquesta obra és de perplexitat. Es tracta certament d'una antologia, al meu parer, antològica, perquè se'm fa difícil traure l'entrellat de l'aplec de materials que publicita. Respecte a la Generació del 36 (Panero, Rosales, Hernández, Gil-Albert, Ridruejo, etc.) hi ha molta i bona cosa escrita i, al capdavall, les diverses teories més plausibles (Torrente Ballester, Marías, Rosales, Díaz-Plaja, Pérez Gutiérrez, etc.), amb els seus arguments respectius, posen ben bé les coses al seu lloc: estan parlant d'uns poetes –de poesia escrita en espanyol, o castellà– que reaccionen –entre algunes altres coses– contra l'esteticisme de la generació anterior, la del 27 (Guillén, Salinas, Lorca, Alberti, Cernuda, Aleixandre, etc.). El fet que ara ens trobem amb la presència d'autors o poetes d'origen valencià però d'expressió castellana no afecta en res a un agrupament literari que es fa des de i

dins de la tradició del castellà. Ja que així sol estudiar-se una determinada literatura, per generacions, tendències, grups i, com és natural, per autors concrets. Això fins ara ha tingut i té un gran rendiment estètic i ètic, sense excloure-hi les comparacions amb autors o tendències d'altres llengües. Aquest aclariment em sembla obvi, perquè la proposta d'ara només afegeix a la generació en qüestió el qualificatiu de «valenciana». Cosa que no solament en planteja la justificació diguem metodològica sinó també la seua finalitat didàctica, com a mínim.

Així, la idea de una «generación valenciana del 36» o «Generación de Hierro» respon a una proposta feta al seu dia per Ricardo Bellveser que ara es presenta i es publica a cura de Ballester Añón qui, tot i reconèixer les dificultats perquè siga versemblant, intenta amb una traça i una bondat plausibles compendiar i detallar els diversos i nombrosos aspectes que caracteritzen la quimèrica generació del 36, en versió valenciana: Adlert, Azcárraga, Bertrán, Casp, Civera, Martí Domínguez, Duyos, Ferreres, Alejandro Gaos, Felipe Garín, Antonio Igual, Ramón Llidó, Llòria, Enrique Nácher, Ombuena, Pla i Beltran, Sanchis Guarner, Miguel Signes i Enric Valor. Als textos d'aquest autors s'hi afe-

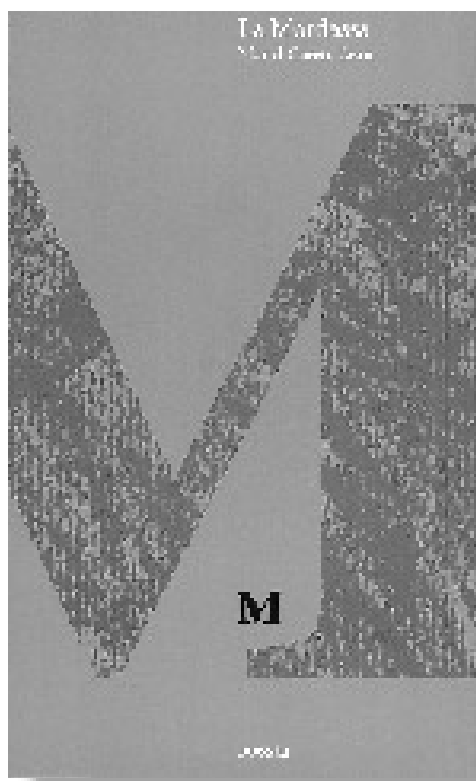
geix un nombre de textos documentals que, tot i el seu estimable valor i significació, per la seua dispersió, com diu el mateix editor, són «uns autors i uns textos d'una obscena i radical heterogeneïtat», un amable subterfugi que em sembla que posa de relleu la fal·làcia d'un agrupament centrípet i desmesurat per les diferents disciplines que s'hi enumeren però no conclouen res clar o bé al contrari, apunten la complexitat i les grans diferències d'una època que encara s'arrosseguen d'una manera més punyent de la que els autors volen constatar, com ara que en castellà hi ha una gran literatura i una petita literatura provincial, i d'altra banda una literatura en català a València. Admesa la seua arbitrarietat, a la fi, un llibre aclarador del que salvaria almenys el mínim respecte que mereixen els autors que s'utilitzen.

Vicent Berenguer

Diguem no

Un poemari de denúncia, de rebuig a la mordassa que ens impedeix de dir clarament què pensem de determinats fets o persones indesitjables. Un acte d'insubmissió i, al mateix temps, una declaració de principis vitals i poètics contra el corrent dominant.

LA MORDASSA

MANEL GARCIA GRAU

PRÒLEG DE SEBASTIÀ ALZAMORA

COL·LECCIÓ «POESIA», I

54 PÀGINES

PERIFÈRIC EDICIONS, CATARROJA, 2003

Escriure sota estat d'excepció, condicionat per una emergència que cal prioritzar per damunt de qualsevol altre objectiu. És tracta, en definitiva, d'un fet poc recomanable a què, tanmateix, semblen avesats pel que respecta a la literatura catalana feta al País Valencià. I l'emergència més vegades esgrimida com a argument seria la pervivència de la llengua, fins al punt de formular-se explícitament en forma de «fa igual que siga o no siga literatura, mentre que estiga escrit en català». L'emergència més esgrimida, però no l'única: com en diu Sebastià Alzamora al pròleg, *La Mordassa* seria «un llibre de posicionament moral i polític, un llibre antisistema», per afegir més endavant que un poeta no haurà d'evitar «de fer poesia per declarar la seva insubmissió respecte de la misèria del seu temps». I hauríem de respondre que estem totalment d'acord, sempre que això siga realment el resultat de *fer poesia*. Perquè, de les dues

parts en què es divideix el llibre de Garcia Grau, és més fàcil parlar de literatura en la segona que no en la primera. La primera part —«No trespassing»— està formada per un total de cent trenta-vuit parelles de versos, independents les unes de les altres, i que comencen sempre amb un *No*. D'aquesta manera, esdevé una llarga lletania de proclames de rebuig, de denúncies, que fluctuen entre les més generals —«No a la literatura sense l'home / ni al paper sense la carn del sobreviure»— i les més concretes —«No a la llengua escindida ni a la traïció / sota l'estendard de cap fals consens»—. Però també entre les més reeixides —«No a la fullaraca impresa de tant de paisatge sentimental / ni a la paràlisi del seu tòpic»— i les més prescindibles —«No a cap decret de mínims contra cap literatura / ni a cap *divide et impera* dels sons».

Pel que respecta a la segona —«Efectes col·laterals»— els textos que la integren tornen a ser breus i independents, però trenquen la monotonia que afectava els de la primera tant en forma com en contingut. Ara, per contra, trobem fragments de llargària diversa que plante-gen, en positiu, allò que el poeta considera indispensable per a viure sense la mordassa a què al·ludeix el títol. Una mena de declaració de principis vi-

tals i poètics que obliguen a nadar contra el corrent, i que es basen, sovint, en jocs de paraules o en el capgirament dels clàssics. Així, per exemple: «Sigueu realistes: no li demaneu a la poesia allò que és possible», «Mai podré escriure't els versos més fulgents i eròtics aquesta nit» o «...algun dia tornarà a haver a València, Vicent, uns amants i uns mots tan ben parits com vosaltres».

En definitiva, doncs, un poemari desigual que guanya molt en una segona part més reposada, més completa, menys apressada d'urgències denunciatòries.

Pere Calonge

Los rastros perdidos

Poemes aparentment senzills, per la seua construcció, lèxic i brevetat, però que el seu autor ha sabut fer-los transcendir amb la seua veu. Una poesia atemporal, al marge de modes passatgeres.

LOS RASTROS ESPARCIDOS

PABLO GUERRERO

COL·LECCIÓ «POESÍA» 3

72 PÀGINES

ELLAGO EDICIONES, CASTELLÓ, 2003

Seguint les passes d'altres cantautors com Luís Eduardo Aute o Joaquín Sabina, hui presentem la segona incursió de Pablo Guerrero (Badajoz, 1946) dins de la poesia escrita, malgrat el seu llarg currículum discogràfic. Ens referim a *Los rastros perdidos* una obra d'una factura impecable, tot i que manté improntes de les seues cançons (com el paral·lelisme, les tornades o el to directe) ha sabut actualitzar-la, i proveir-la de lirisme i transcendència. Fruit d'acò és el seu estil proper amb el lector i complaent amb la crítica.

Pel que fa a la seua estructura, el llibre està seccionat en dues parts. En la primera *Carbón que espera al tiempo* l'autor indaga en el paper del poeta, del poema i la poesia. De bell antuvi deixa molt clar el seu desig de «*ser poema en todos sus instantes, / y cadencia en la voz del tiempo en las palabras*» i alhora dissoldre's en el paisatge que l'envolta, per esdevenir pur, com si fóra un carbó transmutat alquímicament en diamant. En alguns versos confessarà la seua confiança en el poder del poeta «*Aún se sienten capaces de reinventar idiomas/ engarzados en aire*». I és que tot ell és un cant a la puresa, al retorn de la innocència. En altres, ens explicarà la seua concepció del poema com un espill, on s'aboca l'home per buscar la seua memòria. Mentre que a la fi farà una crida als poetes futurs: «*No nos llenéis de ver-*

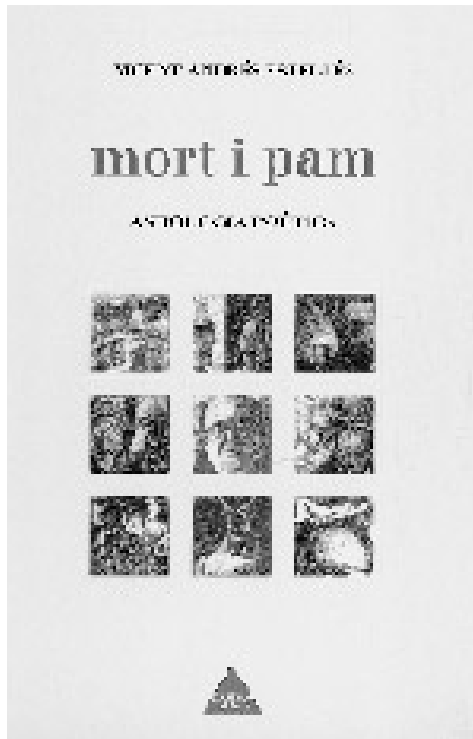
sos / los espacios vacíos» «*No nos prestes tu mirada/ deslumbrada / para ver la belleza*», perquè siguem nosaltres mateixos els que descobrim la bellesa del món.

En la segona part *Gracias a ti* l'autor agraeix a la seua estimada el seu amor cast i conjugal, ja que és el motor de la seua força creativa. Guerrero reprén d'una forma tradicional alguns motius neoplatònics, per exemple, la redempció a través de l'amor «*se fueron calle arriba mis deseos/ pero me quedas tú, pero me quedo en ti*», el poder transformador de l'estimada «*la que convierte en oro, / en veraz sentimiento/ lo que tocan tus manos*» o per últim la comunió de les ànimes «*Aún antes de nacer ya éramos dos*» Per això defuig la sensualitat i el desig per la carn, encara que és conscient que neda contracorrent de les formes. No recorde qui va dir que no hi havia millor artifici, que aquell que no es nota. Aquesta màxima podíem aplicar-la al nostre autor; una veu nua sense retòriques amb ressons de poetes dels cinquanta com Claudio Rodríguez o Aníbal Núñez. Una poesia que s'allunya de la ciutat i reincorpora l'hàbitat rural, amb un *topos* renovat, ple d'oliveres, masos i estables. Un món contemplat amb una mirada miope i un gust pels menuts detalls. Un amor cantat en un estil clàssic i en un to assossegat.

J. Ricart

Una autobiografia poètica

Aquesta antologia, confeccionada per la mà filial de Carmina Estellés Lorente, ve a ser, com ella pretén, una biografia narrada pel mateix poeta, tot seguint-ne el fil a través de la seua prolífica i memorable obra. És un recull intimista fet des del seu entorn familiar. La portada i el llibre estan excel·lentment il·lustrats per Rafael Armengol.

MORT I PAM. ANTOLOGIA POÈTICA
VICENT ANDRÉS ESTELLÉS

TRIA I INTRODUCCIÓ DE CARMINA ESTELLÉS LORENTE
COL·LECCIÓ «POESIA. L'ENDEMÀ»

135 PÀGINES

CARENA EDITORS, VALÈNCIA 2004

L'obra d'Estellés no es presta, com tampoc la de Pla, a confeccionar això que se'n diu una «antologia», és a dir, a extreure'n les pàgines més valuoses, més selectes i perdurables des del punt de mira, és clar, de l'antòleg. Potser el llibre que ha muntat Carmina Estellés Lorente té el valor no tant de guiar-se per un criteri estètic, sinó per l'amor filial i la llarga convivència familiar amb son pare, a qui de vegades, a la nit, quan ell tornava del diari, sentia escriure. La tria, doncs, que ha fet dels poemes, no sols obeeix a un determinat gust per la poesia, sinó que té la garantia d'un coneixement, dia a dia, del seu pare. Per això, ja en les primeres línies de la introducció, s'apressa a dir: «He acceptat l'encàrrec de fer aquesta antologia –i que em perdonen els estudiosos de l'obra del meu pare– amb la intenció de mostrar-lo com l'he conegut i el recorde».

Aquesta perspectiva s'ha concretat a l'hora de plantejar el recull com «una mena de biografia narrada per ell mateix», amb el propòsit de «trobar-hi l'home humil i senzill que s'amaga darrere els seus versos». I hi afegeix: «en els seixanta-vuit poemes que he triat –pels seixanta-vuit anys que ell va viure– he tractat de recollir els grans amors del meu pare: la filla, la mare, el país, la terra i la petita pàtria».

Ara bé, també en aquest punt, com en el referent a la possibilitat d'una antologia estellesiana, no és fàcil escapar a la unitat de l'obra, que és, tota ella, un bloc. Encara que, de vegades, pugui parlar-se de certes irregularitats o facilitats en els poemes de Vicent Andrés Estellés, el fet és que tots els versos, en conjunt, s'han de veure com un tot. Tots contribueixen a donar una visió del món –del seu món– molt personal, d'una gran càrrega poètica. Igualment es pot dir, que des del punt de mira autobiogràfic, tots els poemes seus –fantasies a part– ho són. El poeta canta sempre la seua relació amb la vida, tal com ell la veu i la viu. Apressem-nos, però, a remarcar que es

tracta d'una biografia poètica. Cal tenir, a més, en compte que Estellés no és un poeta intimista i individualista, tancat dins d'ell mateix, sinó obert a la vida, a l'època en què es va moure; res, doncs, dels garcilacismes, dels simbolismes o dels formalismes dels poetes del seu temps. Ell es conta i es canta en relació a la seua circumstància, biogràfica, social, històrica, política. En aquest sentit l'autobiografia és, alhora, una crònica.

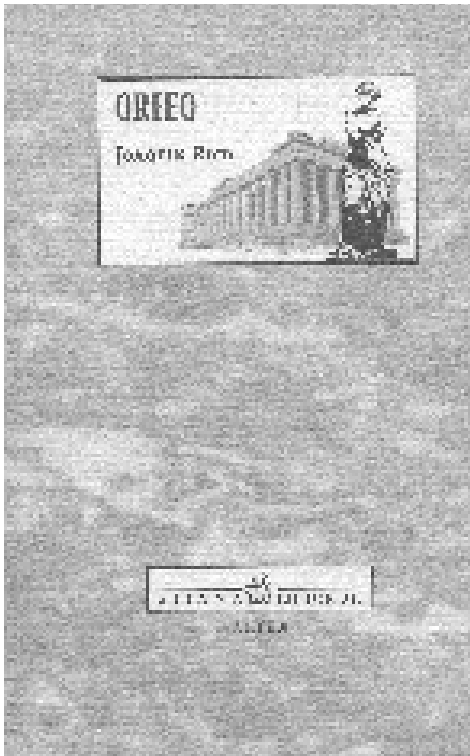
Una dimensió –central– d'ella, és la dels modes de vida de la gent del poble, amb els seus objectes d'ús diari –avui ja, gairebé, pura arqueologia–, les seues perspectives, urbanes o rurals, els seus mots... Estellés s'ho mira com una realitat que forma part de la seua experiència quotidiana, amb tendresa o melangia, amb

ràbia o humor, sempre amb un sisé sentit que li permet parlar-ne d'una manera autèntica, tocada per l'ala de la poesia com en aquests dos versos metafòricament paradoxals –realitat i bucolisme: «Plàcides prades / de les teulades...»

Josep Iborra

Un mágico atavismo

Con la creación de imágenes que le dan un cierto aire inédito, el escritor Joaquín Rico ha escrito un brillante poemario basándose en el mito griego «Orfeo y Eurídice». Se trata de una obra profunda y equilibrada en donde el autor evoca la capacidad del ser humano en sobrevivir a las duras adversidades.

ORFEO

JOAQUÍN RICO

PRÒLEGS D'ÀNGEL PRESA; L. CH.; J. DE RIJKE-TROOST

COL·LECCIÓ «TABARCA», 17

64 PÀGINES

AITANA EDITORIAL, ALTEA, 2003

Natural de Altea, el escritor Joaquín Rico ha cursado estudios superiores en la Universidad Complutense de Madrid y en la Universidad Estatal de Utrecht. Es autor de varios poemarios publicados en español y en holandés. Ahora, recuperando quizás el espíritu mediterráneo que siempre acompaña a hombres y mujeres nacidos en estas tierras, publica por medio de la Editorial Aitana un poemario que lleva por título «Orfeo».

La figura de Orfeo es uno de los personajes de la mitología griega más rico en todo tipo de simbolismos. Utilizado por numerosos poetas, tanto de la cultura helena como del mundo latino. De hecho ejerció una singular atracción en escritores de todos los tiempos, pongamos como ejemplo a Calderón de la Barca quien, basándose en la alegoría del legendario mito, escribió dos autos sacramentales estableciendo una similitud entre las figuras de Orfeo y Cristo.

Igualmente, hay en nuestros días muchos escritores, de diferentes nacionalidades, que se ocupan en sus escritos del mito de Orfeo y Eurídice.

Como es sabido Orfeo, hijo del rey de Tracia, Eagro y de la Musa Calíope, era un joven tocado por los dioses. Según cuenta la leyenda, el mismo día de su boda con la dríade Eurídice, de quien está profundamente enamorado, es mordida, al huir del asedio de Aristeo, por una serpiente. Muerta la esposa Orfeo, desesperado, decide bajar al reino de Plutón para rescatar a su amada. Gracias a sus cantos y su música consiguió cautivar a Proserpina, quien le permite llevarse a Eurídice con una sola condición: no deberá volver atrás la cabeza hasta atravesar el reino de las sombras. Orfeo no respeta las reglas y Eurídice es arrastrada para siempre al Averno.

Sólo y sin ninguna esperanza Orfeo comienza a vagar por valles y montañas entonando tristes melodías. Por mantener su promesa de fidelidad a la esposa, desdeña a las mujeres seguidoras de Dionisos, quienes por despecho le dan muerte y le descuartizan tirando su cabeza al río. Desde entonces la cabeza de Orfeo permanece errante atravesando un río tras otro en su camino hacia el mar.

En «*Orfeo*», el autor, a lo largo de un libro dividido en once partes y compuesto por poemas extensos, bien estructurados, vivos y trascendentes, se pregunta cuál será el destino de Orfeo cuyo fin no se vislumbra.

En la línea argumental de la obra está presente el sentir trágico de los personajes, un conflicto personal que se actualiza, confundiéndose –en ocasiones– con la presencia de un tiempo que si bien está físicamente terminado no ha perdido la capacidad de introducirse en nuestras vidas.

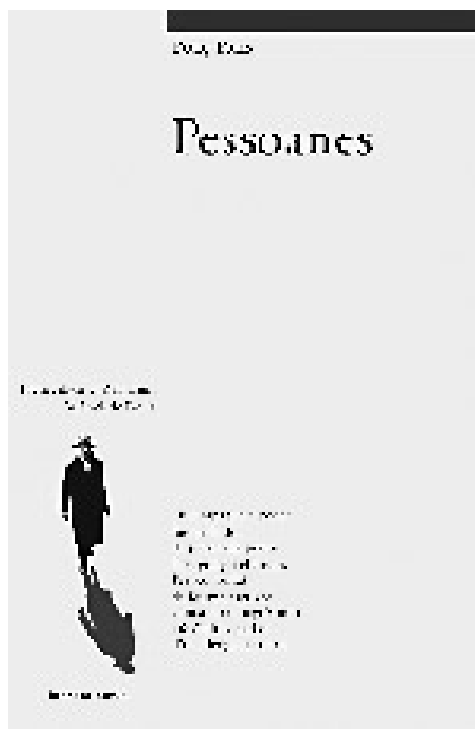
Allí, enraizado en el mito, está el misterio de la propia identidad que se pierde en el espejo, símbolo que utiliza el autor para mostrarnos la otra realidad, o si se quiere la otra orilla.

Por los versos, disociando con audacia las visiones, atraviesan las sombras y el silencio. Joaquín Rico, con la leyenda de Orfeo en la memoria, ha escrito, desde su propia circunstancia, un gran poemario que dedica al mito de Orfeo y Eurídice.

M^o Teresa Espasa

Ponç Pons, poeta universal de Menorca

És ara quan la lírica de Ponç arriba pura i lliure al seu lector possible, al seu coterrani obnubilat pel turisme i desarrelat de la seua illa blanca. Però sembla que Ponç interessa encara molt més als intel·lectuals d'altres llengües que als seus propis veïns.

PESSOANES

PONÇ PONS

PREMI ALFONS EL MAGNÀNIM DE POESIA 2003

COL·LECCIÓ «BROMERA DE POESIA», 58

95 PÀGINES

BROMERA POESIA, ALZIRA 2003

Ponç Pons, Alaior (1956) Menorca on ara exerceix de professor de literatura; catedràtic de literatura castellana, coneixedor de les literatures romàniques (francesa, portuguesa i italiana, sobretot); col.labora en diaris i revistes de les balears amb articles i treballs de crítica literària, ha publicat una interessant nòmina de llibres de poesia, narrativa juvenil, novel·la i teatre, i ha obtingut un bon grapat de premis literaris, entre els quals destaquen el Ciutat de Palma 1995, el Carles Riba 1996 i l'Alfons el Magnànim 2003 per aquest poemari.

Ponç és poeta vital que viu indistriablement la vida i la poesia. En ell vida i obra es confonen, esdevenint tot ell literatura o fent de la literatura la seua pròpia vida. Així la ficció literària esdevé l'anecdolari de la seua vida, en les seues paraules el dillatari, per la seua vida volgudament illenca, compromesa amb la civilització que no pot des-

triar-se d'una natura, un paisatge, una pàtria i una llengua igualment amenaçades.

Ponç fa poemes amb una mètrica i un ritme dins de la tradició catalana i universal: decasíl·labs, alexandrins que fan de bon contar. I empra una llengua literària que, malgrat seguir el registre culte adequat, reflecteix la parla menorquina actual. Es declara al marge de la societat, de les convencions de l'home modern i alhora vol ser un referent intel·lectual de l'home complet, filòsof, metafísic, vitalista, ecologista i literat erudit, vol refondre tot el coneixement que de l'experiència humana només la poesia és capaç de trasmetre.

Entre 1978 i 1988 es produeix la formació del poeta: un jo poètic rebel, contestatari en *Al marge* (1983). *Lira de Bova* (1987) suposa la recerca d'un llenguatge poètic propi, que deriva cap als dialectalismes. Entre 1989 i 1997 assoleix la maduresa com a artista literari a partir del recull *Desert encès* (1989), en què les referències literàries seran un nou i ric component de la seua poesia –Llull, March, Eliot, Quasimodo... El poeta es reconeix fet de literatura i per açò s'explica a través d'ella mateixa. Aquest segon període culmina amb la trilogia integrada per *On s'acaba el sender* (1995), *Estigma* (1995) i *El salobre*

(1997), que inaugura una etapa de progressiu abandó del culturalisme literari i creix sobtadament una veu més despullada, radical i autèntica.

Pessoanes és directament deutora de l'obra de Fernando Pessoa, de l'estil, el to i la visió del poeta portugués admirador de la poètica naturalista de Walt Whitman, present tant en Alvaro de Campos, Ricardo Reis o Alberto Caeiro. Ponç pretén confluïr en la vida i l'obra del seu compare en una ficció epistolar que els agermana, com dos amics contemporanis, indistriablement units per l'escriure –com diu Ponç–, malgrat la distància i el temps que els separa. Ponç es despulla intel·lectualment i mostra la vessant més lírica i compromesa del seu pensament, amb la terra i la cultura. Ecologisme vital i compromís illenc d'un home íntegre en una pàtria plena de cecs, sords i muts... que haurien de veure aquesta realitat que el poeta viu «generosament» sense eixir de casa seua.

Francesc Collado

Llenguatge com un joc de vida plena

Amb aquest títol l'autor presenta l'amplitud de la seua oferta poètica. Plena d'horitzons, de vaivens, de capacitat per a capbussar-se en diferents perspectives de la vivència i reeixir amb solvència plàstica. Llibre curull de desig i reflexió vitals.

PLENAMAR

JOSEP RIBERA

IL·LUSTRACIONS DE XAVIER GALBIS

PREMI DE POESIA VICENT ANDRÉS ESTELLÉS 2003
(AJUNTAMENT DE BURJASSOT)

COL·LECCIÓ «BROMERA POESIA», 59

104 PÀGINES

EDICIONS BROMERA, ALZIRA, 2003

El primer que destaca d'aquest llibre és l'extensió, amb seixanta-set poemes ordenats en sis blocs, tots ells participants d'un impuls vitalista, d'unes imatges recurrents i d'una racionalitat culta i sensible. L'extensió no es deu a una incontinència de l'autor, sinó que cada una de les parts representa un completament constructiu de l'objectiu poètic que s'ha marcat. Josep Ribera (Faura, 1966) arma una poesia bellament presentada, amb bona gestió del ritme, indestruïble d'un contingut que qüestiona el paper de la poesia, el sentit de la vida i els efectius espais de l'experiència. El llibre comença amb «Declaració», un sonet i una prosa per oferir-nos les claus de l'obra. Ens proposa l'exemple de Prometeu, una tasca rebel que reinventa la sacralitat de la poesia, amb capacitat d'ensomni i de viatge, amb lluita i naufragi, per tal de navegar el mar del sentits com a protagonistes. Tot seguit centra la seua disquisició a l'arrabassa-

dor poder de les passions sobre la humanitat. Ho fa dins de «Monòlegs de Prometeu», en què a la mitologia grega afegeix referències procedents de «Blade Runner». Inclou també un poema en espanyol i un altre en anglés, que completen aquests dedicats a un destí marcat per l'empenta del desig, les ànsies i la fatalitat de la nostra naturalesa. Al següent bloc, «Poemes de l'Era Quàntica», empra la física per tal de repassar la incertesa de la nostra experiència vital. Aprofundeix la reflexió sobre la naturalesa del desig: «El desig és la constant / que vincula la certesa del dolor / a la incertesa de la felicitat (i viceversa)»; a més de situar-nos en la història amb l'horror atòmic esclatat a Hiroshima i Nagasaki.

La quarta part és una sèrie de poemes breus al voltant d'«Els salts de l'equilibrista», amb dues reflexions més repassades. Entra al camp de la filosofia vitalista i a la dicotomia entre presència i absència, amb la imaginació i l'analogia com a eines d'accés a la comprensió dionisiaca. I si ací el llibre ja ha assolit un cos considerable, a «Hipòtesi de la transformació metazoica» incorpora deliciosament la seua tesi amb un argumentari transversal: «Potser la felicitat / sols es pot abastar / en el límit de l'ésser / on s'anul·la el desig: / l'animal co-

bejós / reduït al paramèci». El darrer bloc correspon doncs als corol·laris. A «Poemes de l'absència» s'assumeixen les limitacions que la vida imposa a la recerca de la felicitat, i aquest deler constant esdevé el lligam de relats mítics, teories filosòfiques i ciència.

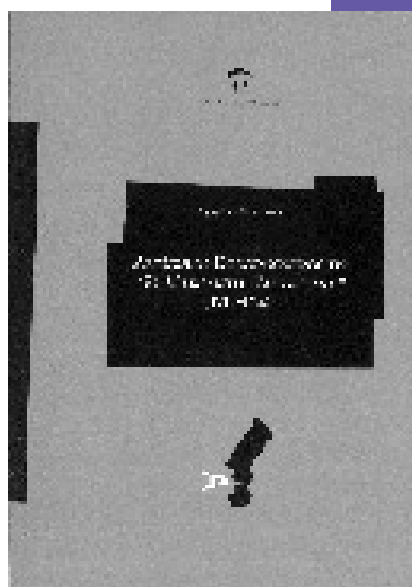
D'aquesta manera clou una obra composta amb bon ofici, acurada i detallista. Ribera aporta diversitat d'enfocaments i formes poètiques, pren el llenguatge com el camp de jocs en el que transmetre bel·leses i perplexitats de la vida humana, en què la felicitat i el dolor apareixen com a impulsos indèstriables. Aquest estudi poètic del desig ompli un llibre encisador que cal assaborir.

Eduard Ramírez

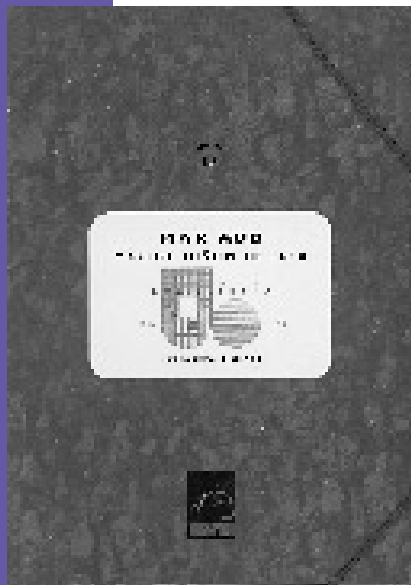
El título del presente libro suscita de forma inmediata y preliminar la doble cuestión de la naturaleza de la Ilustración y la de su presencia y acción en tierras valencianas. Sobre ambos aspectos el debate está servido y alimentado desde hace tiempo, sobre todo respecto a la primera cuestión. Pero es cierto también que ambos aspectos son naturalmente independientes pues no podemos determinar si existió una Ilustración valenciana sin un cierto concepto –aunque sea plural– de Ilustración.

A estas alturas, 65 años después de la muerte de don Miguel de Unamuno, sorprende el continuo goteo de escritos suyos, inéditos o desconocidos, que continuamente aparecen a la luz pública. Y, sin embargo, cuando uno se acerca al estudio de su obra, lo que por otro lado no puede servir como disculpa, enseguida se percata de la magnitud de la tarea pendiente.

Biblioteca Valenciana
*Un focus cultural de la nostra
Comunitat Autònoma*

De los epistolarios que se hallan depositados en la Fundación Max Aub de Segorbe, el de Max y Tuñón de Lara ocupa un lugar de excepción. Así es por su extensión y por su contenido. Desde 1959 a 1972, año en que murió Max, mantuvieron el literato Max Aub, exiliado en México, y el historiador Manuel Tuñón de Lara, exiliado primero en París y posteriormente en Pau, el largo intercambio epistolar que ahora publica la Biblioteca Valenciana, con anotaciones y un estudio preliminar de Francisco Caudet.

En esta *Antología* se han seleccionado los escritos que representan las diversas facetas de Félix Martí Ibáñez: historiador de la medicina, psiquiatra, sexólogo, militante anarquista, reformador de la sanidad, traductor, prologuista, divulgador, viajero, autor de cuentos, novelas y de numerosos ensayos médicos, históricos y culturales. Aunque se siguen reeditando escritos de Martí Ibáñez, es la primera vez que se proporciona una visión global de su extensa obra escrita.

